

Medicaments antics comercialitzats. Aspectes lingüístics, històrics i farmacològics

Carles RIERA

Facultat de Ciències de la Salut, Universitat Ramon Llull.

Resum

Partint d'una mostra de medicaments antics comercialitzats (s. XIX-XX), l'autor fa en primer lloc unes consideracions lingüístiques generals, després unes altres de caire històric i, finalment, classifica els medicaments segons la seva activitat farmacològica; al final del treball es presenta un índex alfabètic que comprèn cada un dels medicaments de la mostra.

Paraules Clau

Medicaments antics, noms de medicaments, Història de la Farmàcia.

Abstract

Based on a sample of marketed old medicines (19-20th centuries), the author first makes some general linguistic considerations, then others of historical nature and, finally, classifies medicines according to their pharmacological activity. At the end of the work, an alphabetical index includes each of the medicines in the sample.

Key Words

Old medicines, medicine branding, History of Pharmacy.

La mostra

Per al present treball hem triat una mostra selectiva de medicaments antics comercialitzats¹. N'hi ha d'origen ben divers, tant pel que fa al nom, com al moment històric en què estigué d'actualitat, com a l'ús o indicació.

---

¹ La tria ha estat feta a l'atzar.

Per a elaborar la llista dels medicaments que aquí presentem ens han servit principalment les següents fonts d'informació:

- Félix CASTAÑÓN, *Historia del medicamento* <<http://www.historia-delmedicamento.es/index.php/es/museo/museo-del-medicamento>>
- MODO. Museo del Objeto, inaugurat en el 2010 a la ciutat de Mèxic, amb un inventari (de 1810 ençà) dins el qual un apartat d'“*Artículos farmacéuticos*”.
- PHARMAKOTEKA. Base de dades de medicaments antics (específics i especialitats farmacèutiques antigues, de 1800 a 1960). Museu de la Farmàcia Catalana – Unitat d'Història, Legislació i Gestió farmacèutiques de la Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació de la Universitat de Barcelona.

Fem en primer lloc unes consideracions lingüístiques generals, després unes altres de caire històric i, finalment, classifiquem els medicaments segons la seva activitat farmacològica. Al final hi ha un índex alfabètic de la mostra dels medicaments.

Aspectes lingüístics

1. Tipologia nominal

Els noms dels medicaments antics comercialitzats obeeixen a diversos tipus, principalment dos: els que consten d'un sol nom i els que consten de més d'un. Vegem aquesta classificació:

- 1.1. Un sol nom (propi, comú, inventat): *Adsorgan, Beriberina, Neolactol, Vigorón*.
- 1.2. Nom de la forma farmacèutica + (de) + nom propi / nom comú: *Cataplasma Hartmann, Pastillas Morelló, Linimento de Sloan, Pasta Granúgena*.
- 1.3. Nom de la forma farmacèutica + determinants + de + nom propi: *Pastillas pectorales del Dr. Moliner, Los emplastos porosos perforados de fieltro rojo del Dr. Winter*.
- 1.4. Determinant + nom comú + nom propi: *Verdadero Jarabe Pagliano*.
- 1.5. Nom del producte + nom propi: *Heroína Bayer, Vitamina Lorenzini, Hemometina Cusí*.
- 1.6. Altres.

2. Noms de les diferents formes farmacèutiques

Els noms dels fàrmacs antics constitueixen una bona mostra de diferents denominacions de formes farmacèutiques (o sigui de «cadascuna de les varietats en què es pot presentar un medicament per tal de facilitar-ne l'administració al malalt», *Diccionari enciclopèdic de medicina*, s.v. *forma farmacèutica*)². Algunes d'aquestes formes actualment ja no s'usen.

Taula 1. Exemples de denominacions de formes farmacèutiques

català	castellà	exemple
bombó	bombón	BOMBONES LA-PE
cataplasma	íd.	CATAPLASMA HARTMANN
cigarret	cigarrillo	CIGARRILLOS BALSÁMICOS ANTIASMÁTICOS
dragea	íd.	DRAGÉES ANTISEPTIQUES AU MENTHOL
emplastre	emplasto	LOS EMPLASTOS POROSOS PERFORADOS DE FIELTRO ROJO DEL DR. WINTER
liniment	linimento	LINIMENTO DE SLOAN
pasta	íd.	PASTA GRANÚGENA
pastilla	íd.	PASTILLAS PECTORALES VILADOT
pegat	parche	PARCHES SOR VIRGINIA
píndola	píldora	PÍLDORAS DE VIDA DEL DR ROSS
segell	sello	SELLOS EUPITA
	tableta	TABLETA OKAL
ungüent	unguento	UNGÜENTO DE DOAN
vi	vino	VINO AMARGÓS

Vegem, tot seguit, l'origen etimològic d'alguns d'aquests noms de formes farmacèutiques (cf. GDLC):

- *Cataplasma*: mot que ve del grec *katáplasma* i significa 'emplastre'.

² «Hom les pot classificar, segons la natura física, en sòlides (comprimits, càpsules, dragees, píndoles, llapis), líquides (xarop, liniment, solucions, injectables) i semisòlides (pomades, cremes, conserves). Segons la via d'administració, hom les classifica en orals, rectals (supositoris i ènemes), injectables (si hom les aplica per dessota de la pell) i tòpiques (si hom les aplica al damunt de la pell)» (*Diccionari enciclopèdic de medicina*, s.v. "forma farmacèutica").

- *Dragea*: mot del fr. *dragée*, probablement d'un llatí vulgar **dravocata*, der. de **dravoca* 'cugula', d'origen preromà.
- *Emplastre*: mot que ja apareix en el segle XIV; del llatí *emplastrum*, i aquest, del gr. *émπλαstron*, íd., der. de *εμπλάττω* 'modelar amb una matèria pastosa'.
- *Liniment*: deriva del llatí *linimentum*, de *linire* 'untar'.
- *Pastilla*: documentat en 1535; de *pasta*.
- *Pegat*: documentat en 1465; de *pegar*.
- *Píndola*: mot que ja es troba documentat en el segle XIV; ant. *píl·lula*, del llatí *pullula*, dimin. de *pila* 'pilota'.
- *Ungüent*: ja documentat en el segle XIV; del llatí *unguentum*.

Aspectes històrics

1. Datació

En la no sempre fàcil datació cronològica dels medicaments antics comercialitzats podem ajudar-nos d'aquestes indicacions:

- Data compresa entre 1800 i 1960, límits temporals dels específics que figuren en les base de dades de PHARMAKOTEKA.
- Data en què el medicament aparegué al mercat (p.e., Heroína Bayer, l'any 1898; Parches sor Virginia, l'any 1934) o en què fou enregistrat (registre de sanitat; p.e., Pastillas Morelló, l'any 1910; Adsorgan, l'any 1927).
- Data extreta d'alguna referència publicitària (p.e., Pastillas Morelló, any 1911) o altra referència (Tableta Okal, any 1932).

2. Història de l'art: etiquetes, prospectes, cartells publicitaris

L'*etiqueta* d'un medicament és un tros de paper, plàstic o altre material que conté una indicació per a fer conèixer la naturalesa, el preu, la destinació, etc., del medicament al qual va enganxat o lligat. Serveix per a descriure'l i identificar-lo, evitant errors de medicació.

Entenem per *prospecte* un imprès, generalment de petites dimensions, que acompanya un medicament³.

---

3 Actualment la informació sobre medicaments és regulada —d'acord amb l'Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) i l'Agència Europea de Medicaments (AEM)— per la fitxa tècnica (dirigida als professionals sanitaris) i el prospecte (document informatiu que acompanya el medicament i que està destinat a proporcionar informació als pacients).

El *cartell publicitari* té com a objectiu incitar el consumidor a comprar un producte.

Un aspecte interessant d'estudiar, lligat al camp de la història de l'art, és l'estil d'etiquetes i prospectes dels medicaments antics comercialitzats. Les etiquetes dels productes farmacèutics són representació de l'obra gràfica segons els diferents estils publicitaris de cada època.

Són nombroses les begudes de finals del segle XIX i principis del XX, tant a Itàlia, com a França, com a Catalunya, que s'anunciaven amb cartells, a vegades d'estil modernista: Coca des Incas, Lox Kina Loxa Koca Kola, El Vino Amargós.

Durant el segle XX la publicitat va trobar un dels canals de difusió en els cartells⁴. Per exemple els de tònic reconstituents, com el Vino de Vial, en què es veu una mare demanant desesperadament guarició per al seu fill que té desmaiada a la seva falda.

Són del cartellista Antoni Tusell i Ribas (Terrassa, 1908) l'anunci d'abans de la guerra de l'Esparadrapo Galeno, l'anunci del producte Amidrin, i altres productes farmacèutics com Pueribalsam (xarop balsàmic per a nens, contra la bronquitis) o Lepsinal (hipnòtic i sedant).

3. *Altres dades d'interès*

Les especialitats que figuren en la base de dades PHARMAKOTEKA (1800-1960) s'indiquen en l'Índex alfabètic després de cada entrada.

Hi ha un bon nombre de doctors (en farmàcia o medicina) el nom dels quals figura en el nom d'una o més d'una especialitat farmacèutiques. Exemples:

- Dr. Andreu cigarrillos, pastilles, pasta pectoral, *inyectables*
- Dr. Cabot comprimidos (Angiosina Dr. Cabot)
- Dr. Moliner pastilles pectorales
- Dr. Ross píldoras
- Dr. Winter emplastos

---

⁴ Cartellistes destacats de casa nostra van ser Alexandre de Riquer, Ramon Casas, Santiago Rusiñol, etc.

Aspectes farmacològics

Seguint alt per alt⁵ el sistema de classificació dels medicaments instituït per l'OMS i adoptat per Europa (Codi ATC = Anatomical, Therapeutic, Chemical classification System), segons el primer nivell (grup anatòmic), intentem de distribuir els medicaments antics segons aquests apartats:

- A** aparell digestiu i metabolisme
- B** sang i òrgans hematopoètics
- C** aparell cardiovascular
- D** teràpia dermatològica
- J** teràpia antiinfecciosa, ús sistèmic
- N** sistema nerviós
- P** antiparasitaris, insecticides i repel·lents
- R** aparell respiratori

A *Aparell digestiu i metabolisme*

Berberina (vitamina), Entero-vioformo (antidiarreic), Neolactol (ferment làctic), Píldoras de Vida del Dr. Ross. Laxo-Purgante (laxant), Purgante Yer (purgant), Tónica Kola (digestiu i reconstituent), Vigorón (reconstituent), Vino Amargós (tònic nutritiu), Vino de Coca Mariani (tònic i estimulants), Vitamina Lorenzini (reconstituent), Estomacidol (antiàcid), Laxen Busto (laxant), Píldoras de Brandreth (laxant).

B *Sang i òrgans hematopoètics*

Energión (antianèmic), Verdadero Jarabe Pagliano (depuratiu, refrescant de la sang), Hepagastron o (antianèmic i tònic), Angiosina Dr. Cabot (antitrombòtic).

C *Aparell cardiovascular*

Acamnina fosforata (vitamina neurocardíaca), Cardiogam (cardiovascular), Carditone (tònico-cardíac).

D *Teràpia dermatològica*

Helmitol (antisèptic), Pasta Granúgena (cicatritzant), Ungüento antiséptico curativo Grossmann (antisèptic), Ungüent de Doan (antisèptic i antipruriginós), Abisfol (cicatritzant), Tul Ferceno (cicatritzant).

---

⁵ Com és prou conegut, els medicaments antics solien tenir múltiples aplicacions.

J *Teràpia antiinfecciosa, ús sistèmic*

Adsorgan (antiinfecció gastrointestinal), Oxi-Hesperia (intinfecció).

N *Sistema nerviós*

Cocaine Toothache Drops (analgèsic), Dragées Antiseptiques au Menthol (analgèsic), Glyco-heroin (analgèsic, etc.), Linimento de Sloan (analgèsic), Los Emplastos Porosos Perforados de Filtro Rojo del Dr. Winter (analgèsic), Optalidon (analgèsic), Parches Sor Virginia – Parches Sor Virginia Arriñonada (analgèsic), Sticney and Poor's Pure Paregoric (calmant), Tableta Okal (analgèsic), Lepsinal (hipnòtic i sedant), Medomina (hipnòtic i sedant suau).

P *Antiparasitaris, insecticides i repel·lents*

Gusanyl (antiparasitari), Hemometina Cusí (amebicida), Aceite Brujo (insecticida).

R *Aparell respiratori*

Bombones La-Pe (antitussiu), Cataplasma Hartmann (moltes indicacions), Cigarrillos balsámicos antiasmáticos (antiasmàtic), Cigarrillos balsámicos antiasmáticos. Zematone (antiasmàtic), Heroína Bayer (antiinflamatori), Pastillas Bonald Cloro – Boro - Sódicas (antitussiu, etc.), Pastillas Morelló (antitussiu, etc.), Pastillas Pectorales del Dr. Moliner (contra afeccions respiratòries), Pastillas Pectorales F. Borrell (contra afeccions respiratòries), Pastillas Pectorales Viladot (antitussiu), Pectoral Siken. Niños Anticatarral (anticatarral), Sellos Eupita (anticatarral), Tumisan Antibiótico (estimulant respiratori ?), Vapor-ol Treatment (antiasmàtic), Dihidrofiline (antiasmàtic), Pastillas Klam (antitussiu).

Índex alfabètic

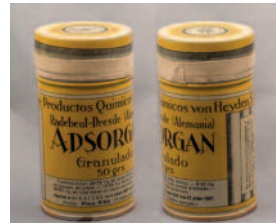
A

ABISFOL - «*Para la profilaxis y tratamiento de las grietas de los pechos*» Pomada. Composició: vitamina A, fol·liculina, subnitrat de bismut, oli de fetge de bacallà, greix animal. Cf. PHARMAKOTEKA.

ACAMNINA FOSFORATA - Vitamina neurocardíaca: formiat sòdic. Inyectable. Cf. PHARMAKOTEKA.

ACEITE BRUJO - Insecticida, contra els polls. Tintura alcohòlica de *Sehoenocaulum officinale* i *Crysantemum marchalli* al 7%, i essència de romaní. Cf. PHARMAKOTEKA.

ADSORGAN - Per a combatre les infeccions gastrointestinals. Del laboratori Heyden, de Munic (Alemanya). Específic per al tractament dels processos infecciosos de l'aparell digestiu, colitis, enterocolitis, diarrees. Enregistrat en 1927. Cf. PHARMAKOTEKA.

ANGIOSINA DR. CABOT - Comprimits. Per a combatre les flebitis hemorroides. Cf. PHARMAKOTEKA.

B

BERIBERINA - Inyectable de vitamina B1 i aigua destil·lada. Es deia que si no te la injectaves podies contraure el beri-beri. Cf. PHARMAKOTEKA.

BOMBONES LA-PE - Per a tos, afonia i ronquera.

C

CARDIOGAM - Cardiovascular, insuficiència cardíaca, lesions vasculars. Composició: adonidina, pentametilentetrazol, extret d'arc blanc, excipient. Cf. PHARMAKOTEKA.

CARDITONE - Tònic-cardíac. Cardiopaties valvulars compensades, miocarditis, pericarditis, insuficiència cardíaca, hiposistòlia, assistòlia, hipotensió essencial crònica. Cf. PHARMAKOTEKA.

CATAPLASMA HARTMANN - Asèptica, emol·lient, resolutive i calmant. Presentació: sobre de paper amb un

cataplasma de mida petita embolcallat amb cel·lofana impermeable. Composició: cotó (4 g), gasa (0.5 g), mucíl·lag (0.8 g), àcid bòric (0.4 g). Segons la Pharmakoteka. Base de dades de medicaments antics, «de reconeguda eficàcia en abscessos, bronquitis, contusions, còlics hepàtics, nefrítics i

uterins, ciàtica, erisipeles, èczemes, furúncols, flegmons, estries dels pits, gota, nafres, neuràlgies, peritonitis, picades d'insectes, cremades, reumatismes, tumors, etc.» Cf. PHARMAKOTEKA.

CIGARRILLOS BALSAMICOS ANTIASMÁTICOS - Del Dr. Andreu, de Barcelona. Cada cigarret conté aproximadament 0,75 g de picadura de fulles de *Datura stramonium* seleccionades i principis essencials. L'asmàtic fuma aquests cigarrets lentament, aspirant fortament el fum perquè envaeixi completament l'aparell respiratori.

CIGARRILLOS ESCO ANTIASMÁTICOS. ZEMATONE - Per a alleugerir i tractar l'asma de la febre del fenc, de les bronquitis i altres afeccions respiratòries. Composició: Azot. *kalium* (5%), *Datura stram.* (30%), *Hyosciam* (15%), *Agaric. alba* (5%), *Atropa belladona* (30%), *Grindelia robusta* (15%). En els atacs de tos es fuma una cigarreta aspirant profundament el fum. El nom *Esco* prové de l'escurçament del cognom *Escoufflaire*, a o sigui Charles Adolphe Escoufflaire, nascut a Ghislenghien (Bèlgica), diplomata a la facultat de Lovaina en 1879.

COCAINE TOOTHACHE DROPS - Gotes de cocaïna per al dolor de les dents (1885). Eren populars entre els infants.

D

DRAGÉES ANTISEPTIQUES AU MENTHOL - Pastilla de cocaïna que calmava el dolor de la gola i tenia un efecte reanimador, «indispensable per a cantants, mestres i oradors». «*The direct influence of Coca upon the mucous membrane of the larynx long since gave it importance as a tensor of the vocal cords, and in throat troubles generally it has received a wide application among professional singers and speakers. It is used as a tonic to the mucous membrane and to render tone more clear, giving an improved quality to the upper voice, as well as to sustain tone. Several correspondents report the beneficial action of Coca in aphonia, a result that has been attributed to the general improvement of health following its use*» (W. Golden Mortimer, *History of Coca: The Divine Plant of the Incas*, 1974, pp. 452-453).

DIHIDROFILINE. Antiasmàtic. Presentació en supositoris i comprimits.

E

ENERGIÓN - Antianèmic. «*Anemias, Clorosis, Agotamientos, Convalescencia, Desnutrición, etc.*» Laboratorio Energion de Valencia. De la paraula *energia*. Cf. Historia del Medicamento.

ENTERO-VIOFORMO - Antidiarreic. Retirat del mercat perquè podia provocar paràlisi o ceguesa. Prohibit per cancerigen.

ESTOMACIDOL - Antiàcid. «*Elimina acidez, llaga, ardor, flatulencia, digestión difícil, etcétera.*» De *estomac-* (cf. *estómago*).

G

GLYCO-HEROIN - L'heroïna —usada àmpliament no solament com a analgèsic, sinó també com a remei per a l'asma, la tos i la pneumònia— es podia barrejar amb glicerina (i amb sucre i amb saboritzants) i feia que l'opiàci, de per si amarg, fos més agradable per a la ingestió oral. Entre 1890 i 1910, l'heroïna es divulgà com un substitut no addictiu de la morfina i un remei contra la tos dels nens. Es podia comprar legalment a les farmàcies.

GUSANYL Antiparasitari. Específic exterminador dels oxiürs vermiculars (cuquets de l'intestí). Hi ha el Gusanyl Adultos i el Gusanyl Niños . Cf. PHARMAKOTEKA. La paraula *gusanyl*, com és fàcil de veure, ve de *gusano*.

H

HELMITOL - Desinfectant intern universal, antisèptic potent. Presentació: caps de cartró. Tub de vidre transparent, amb tap de suro. Composició: Anhidrometilencitrat d'hexametilentetramina. Cf. PHARMAKOTEKA. *Helmitol* < *hélmis* -*inthos* 'cuc, especialment cuc intestinal'.

HEMOMETINA CUSÍ - Amebicida. Disenteria amebiana, abscessos hepàtics, afeccions pulmonars congènites, hemoptisis tuberculoses, hemorràgies en general. El nom deriva, en part de *emetina* (l'especialitat conté clorhidrat d'emetina). Cf. PHARMAKOTEKA.

HEPAGASTRON ORAL - Antianèmic i tònic. Cf. PHARMAKOTEKA.

HEROÍNA BAYER - Sortí al mercat en 1898, onze dies després de l'aparició de la coneguda Aspirina. El nom *heroína* prové de l'alemany *Heroin* (a partir del llatí *heros* 'heroi', per al·lusió als efectes exaltants d'aquesta droga, amb el sufix *-ina* propi de la terminologia química), segons el parer del primers pacients que el prengueren. Ara bé, l'any 1913 quedà demostrat que l'heroína es transforma en morfina en passar pel fetge, i doncs que tal preparat era altament addictiu, de manera que la casa Bayer va detenir-ne la producció i donà per acabada l'aventura.

L

LAXEN BUSTO - Laxant.
«*Tratamiento moderno del estreñimiento habitual*». La segona part del nom ve del nom del preparador, el Dr. Busto (de Madrid). En el nom d'aquest laxant s'inspiraren els components del grup musical de pop-rock en català Lax'nBusto, format l'any 1986 al Vendrell.

LINIMENTO DE SLOAN - Per a evitar el dolor muscular o de les articulacions. L'ingredient principal era la capsaicina (extret de *Capsicum annum*), principi actiu que s'extreu d'alguns pebrots i els fa picants. Aplicat al cos provoca sensació de calor, perquè activa certes cèl·lules nervioses. El preparat conté també salicilat de metil, essència de trementina, oli de càmfora, amoníac, essència de pi, parafina blana i *Sassafras albidum*. El nom ve del d'Earl Sloan (1848-1923). Avui en dia aquest liniment (conegut col·loquialment com “*el tío del bigote*” per la famosa imatge de l'amo de l'empresa en l'ampolla) ja no es troba disponible (si més no a Espanya). Cf. PHARMAKOTEKA.

LOS EMPLASTOS POROSOS PERFORADOS DE FIELTRO ROJO DEL DR. WINTER - Contra el reumatisme, la neuràlgia, la lumbàlgia, la ciàtica (llatí medieval *sciaticus*, corrupció del grec *ischiadikós*, d'*ischíon* 'anca'), la pleuresia (inflamació de la pleura per embassament de líquid), el mal de gola, la rampa...

M

MEDOMINA - Hipnòtic i sedant suau. Cf. PHARMAKOTEKA.

N

NEOLACTOL -«*Fermentos lácticos seleccionados*». Instituto Llorente. Madrid.

O

OPTALIDON - Per al mal de cap (cefalees) i contra el dolor menstrual, tota mena de cefalàlgies, mal de queixal, etc. En la composició hi figurava un barbitúric (butalvital), el qual generava addició (causava síndrome d'abstinència). Fou prohibit. Cf. PHARMAKOTEKA. Va ser retirat de les farmàcies en 1983.

OXI-HESPERIA - Antiinfecció, tònic i antitòxic. Composició: oxigen puríssim ozonitzat. Autoinjectable. Cf. PHARMAKOTEKA El nom ve *oxi-* < *oxigen* + Laboratoris Hesperia.

P

PARCHE POROSO SOR VIRGINIA – PARCHES SOR VIRGINIA ARRIÑONADA - Els Laboratoris Hartmann els han relançat (2004; aparegueren al mercat en 1934), comercialitzats amb una imatge renovada, una nova forma anatòmica i una fórmula millorada. Produeixen sensació de calor i redueixen el dolor en la zona d'aplicació, i s'utilitzen per a alleugerir els dolors musculars i articulars. El principi actiu d'aquests apòsits adhesius medicamentosos és l'extret del *Capsicum frutescens* (pebrot picant), amb la capsaicina com a component actiu. Cf. PHARMAKOTEKA.

PASTA GRANÚGENA - Cicatritzant. Presentació: Capsa de cartró. Tub d'estany. Tap de plàstic de rosca. Composició: Granugenol Knoll (15%), vaselina (25%), lanolina anhidra (10%), òxid de zinc (20%), talc (30%). El nom *granúgena* té a veure amb *granulació*; segons el *Diccionari enciclopèdic de medicina*, *granulació* significa: «Formació, en una ferida, de petites masses arrodonides de teixit connectiu vascular (fibroblasts i capil·lars sanguinis). També, el conjunt de les masses formades.»

PASTILLAS BONALD CLORO · BORO · SÓDICAS - Malalties de la boca i de la gola (tos, ronquera, picor, aftes, ulceracions, sequedat, afonia). Presentació: Capsa tronco-el·líptica d'obertura en dos cossos. Composició: No descrita. A la capsa figura la descripció: clorborat sòdic, potassi i cocaïna (sense descripció de quantitats). Cf. PHARMAKOTEKA.

PASTILLAS KLAM - Antitussiu. Del Farmacèutic José R. Vallverdú, de Reus. Cf. PHARMAKOTEKA.

PASTILLAS MORELLÓ - «*Pastillas cloro-boro sódicas con mentol y cocaína*». Preparades pel laboratori Javier Morelló. En la publicitat de 1911 llegim: «*Ocupan el primer lugar entre los remedios científicos de las vías respiratorias desde hace más de 20 años. Las pastillas Morelló obran por inhalación antiséptica y balsámica sobre la tráquea, bronquios y pulmones, curando las causas que produce la tos, como son resfriados, catarros, bronquitis, asma, ronquera, gripe, enfisema, etc. etc.*» (cf. «Historia del medicamento»). Farmàcia a Barcelona. Cf. PHARMAKOTEKA.

PASTILLAS PECTORALES DEL DR. MOLINER - Per a tot tipus d'afeccions respiratòries. Composició: eucaliptol, mentol, gomenol, estovaïna i codeïna. Laboratoris Celta, de València. A propòsit de *estovaïna*: en 1904, Ernest Fourneau (Biarritz, 1872 – Azkaine, 1949) sintetitzà el primer anestèsic local, que anomenà *estovaïna* (amilocaïna), una traducció de la paraula *fourneau* ('forn' en francès) a l'anglès (*stove*).

PASTILLAS PECTORALES F. BORRELL - Per a tractar tot tipus d'afeccions respiratòries. Extret de polígala i de belladona, lactucari (suc lletós obtingut de la lletuga), relicina, decuit de fruits pectorals i excipient. Laboratoris Borrell, de Madrid.

PASTILLAS PECTORALES VILADOT - «*Contra toda clase de tos per rebelde que sea*». Drogueria farmacèutica de J. Viladot, de la Rambla de Catalunya, de Barcelona.

PECTORAL SIKEN. NIÑOS ANTICATARRAL - Composició: Benzoat sòdic (2.50 g), licor amoniacal anisat (1,50 g), codeïna (0.05 g), tintura grindèlia(2 g), tintura ipecacuana (1 g), tintura pol·línica virgínica (2 g), tintura dròsera (0,5 g), xarop saba de pi i tolú incolors (q.s. 100 g). Excel·lent balsàmic, combat la tos afavorint l'expectoració. Dóna resultats en la tos ferina i el xarampió. Cf. PHARMAKOTEKA.

PÍLDORAS DE BRANDRETH - Laxant. Estimulant natural de l'intestí. Cf. PHARMAKOTEKA. Creades a Anglaterra en el segle XVIII, eren preparades pel laboratori nord-americà Allcock Manufacturing. L'any 1933, els laboratoris Uriach les van inscriure com a especialitat farmacèutica. Es tractava d'una mescla de plantes a les quals s'atribuïen propietats antisifílítiques (guaiaic, sarsaparrella), purgants (àloes, gutagamba), diafòretiques (guaiaic) i emol·lients (goma aràbiga).

PÍLDORAS DE VIDA DEL DR ROSS. LAXO-PURGANTE - Mai no es va saber la fórmula d'aquestes famoses píndoles —conegudes també com a «*píldoras rosadas*», per la semblant coincidència del seu color amb el cognom del suposat galè que les havia inventades—; segons es llegia en el flascó que les contenia, es tractava d'un laxant, si bé els beneficis que hom els atribuïa eren la millora del funcionament del sistema digestiu, del fetge i dels ronyons, prevenint l'envelliment. En un començament, el laboratori que les produïa era la Sydney Ross Company dels EUA. Cf. PHARMAKOTEKA.

PUERIBALSAM - Xarop balsàmic per a nens.

PURGANTE YER - Presentació: caps de cartró: 12 pastilles recobertes amb paper d'estany. Composició: fenof-taleïna (0,24 g), calomel (0,08 g), xocolata i substàncies aromàtiques (2 g). Cf. PHARMAKOTEKA.

S

SELLOS EUPITA - Per a catarros nasals.

STICNEY AND POOR'S PURE PAREGORIC - Per a tranquil·litzar els nounats els donaven una barreja d'opi i alcohol. L'adjectiu *paregòric* -a significa 'lenitiu, calmant'.

T

TABLETA OKAL - Analgèsic. Data de 1932. Formulació de Rafael Puerto Galiano (1894-1961).

TÓNICA KOLA - Preparat a base de nous de kola i fulles de coca del Perú.

«El más higiénico y exquisito de los licores, tónico, digestivo y reconstituyente». Denominada inicialment NUEZ DE KOLA-COCA, aquesta beguda s'elaborà a Aiello de Malferit, municipi de la comarca de la Vall d'Albaida, al País Valencià, entre 1880 i 1953, any aquest darrer en què l'empresa va vendre la marca a Coca-Cola, quan la multinacional s'instal·là a la península ibèrica.

TUL-FERCENO - Cicatritzant. Apòsit per a ferides i úlceres. Cf. PHARMAKOTEKA. Origen del nom: *-ul* (de *tul*) probablement de *úlcer* i *fer-* de (*ferceno*) de *ferida*.

TUMISAN ANTIBIÓTICO - Per a les vies respiratòries.

U

UNGÜENTO ANTISÉPTICO CURATIVO GROSSMANN - Antisèptic. Cf. MODO.

UNGÜENTO DE DOAN - Anti-sèptic i antipruriginós. Cf. MODO.

V

VAPOR-OL TREATMENT - Opi indicat per a l'asma i altres afecions espasmòdiques. Líquid volàtil col·locat en una olla i escalfat amb una làmpada de querosè.

VERDADERO JARABE PAGLIANO - Depuratiu, refrescant de la sang. Ernesto Pagliano, de Nàpols. Cf. PHARMAKOTEKA. Una prova evident que aquest xarop es va difondre extraordinàriament és que apareix mencionat en obres literàries, com ara en *Cerrado por la melancolia*, d'Isidoro Blaisten, i en *Hijos de la guerra*, de Diana Wang.

VIGORÓN - Tònic reconstituent, per a combatre la fatiga i augmentar la força i el vigor. Eren unes pastilles per a anèmies hemoglobíniques. Presentació:

envàs de cristall amb tap de suro i etiqueta de paper. Medicaments que se solien preparar amb ingredients com mercuri, fosfats, cendra volcànica, bor, arsènic i fins i tot elements radioactius com el radi o l'urani. La majoria d'aquests ingredients són considerats nocius avui en dia. Cf. MODO.

VINO AMARGÓS - Tònic nutritiu preparat amb peptona, quina grisa i coca del Perú. La nòmina de begudes a base de coca a finals del segle XIX i principis del XX era veritablement extensa. Per exemple, a Bolonya (Itàlia) fabricaven l'Elixir de Coca Buton; a París (França), l'aperitiu Lox («toni-apéritif par excellence, Kina-Loxa, Coca, Kola»); a Catalunya, concretament a Barcelona, el conegut i reputat farmacèutic Luís Amargós, elaborava el Vino Amargós, al País Valencià, la Tónica Kola, etc.

VINO DE COCA MARIANI - El químic cors Angelo Mariani (1838-1914) començà a fabricar en 1863 aquest vi a base de coca, el qual es convertí en el favorit de moltes destacades personalitats de l'època: William McKinley, Émile Zola, Paul Verlaine, Sigmund Freud, Louis Blériot, José Martí, Ulises Grant, Jules Verne, Thomas A. Edison, Alexandre Dumas, Louis y Auguste Lumière, Henrik Ibsen, Sarah Bernhardt, Robert L. Stevenson, Anatole France, Zadoc Khan, Jean Charcot, el Príncep de Gal·les, la reina Victòria, el tsar Alexandre II, Alfonso XIII, el xa de Pèrsia, etcètera. Un dels seus principals valedors va ser el Papa Lleó XIII (1810-1903), ja que en agraïment al tònic va permetre que la fotografia de Sa Santedat figurés en l'etiqueta i fins va concedir una medalla d'or a l'inventor.

VITAMINA LORENZINI - "*Enérgico, reconstituyente y regularizador de la nutrición*". Per a malalties depressives i nervioses que produeixen desnutrició, convalescència, estats caquètics, raquitisme, etc. Cf. PHARMAKOTEKA. Giovanni Lorenzini (Milà, 1886 - 1940). Morí d'accident automobilístic. Fundà l'Istituto Biochimico Italiano, en 1918.